

NE VORBEȘTE
PĂRINTELE PROCLU

Carte tipărită cu binecuvântarea

I.P.S. TEOFAN

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Ediția a II-a revizuită

EDITURA MĂNĂSTIREA SIHĂSTRIA

2025

– Dacă crezi că s-ar putea găsi undeva, ca să biruiești răutatea, poți să dai. Pentru un tânăr, care știe să se descurce, e ceva mai ușor, dar pentru unul bătrân e piedică, își face griji. Și făcându-ți griji așa, te prinde moartea în griji, tot a da și a lua, afaceri.

– Deci nu putem fi acuzați de zgârcenie?

– Dacă ai două cărți la fel, una dă-o. Dacă ai una, îi spui așa: „De asta mă folosesc eu” și îl îndemn să se ducă în altă parte. Că unele dați se mai strecoară unele ispite prin fapte bune cu scop bun și iese la un scop rău. Chiar cu mine am pățit unele ispite așa. Diavolul, când vede că este cineva care caută să-și păzească mintea, caută să zică *Doamne Iisuse* și se păzește a nu vorbi cu nimeni, vine el și cere sfaturi, numai să lași rugăciunea.

*

– Un călugăr nu se poate mântui decât dacă biruie toate patimile?

– Și chiar de nu le-ai biruit pe toate, dar să fii în luptă. Nu ca rob, ca luptător. Când ești luptător de zi cu zi, tot birui, tot sporești, iar ca rob, atunci faci voia diavolului. Și atunci nu-i nici o mântuire.

CUPRINS

Cuvânt înainte	5
Fragmente din viața Părintelui Proclu	11
Mănăstirea Sihăstria	14
Mănăstirea Slatina	22
Viața de pustie	29
Pustnic acasă, la Mitocu Bălan	42
<i>Părintele Ioanichie Bălan</i>	
O convorbire duhovnicească	
cu Părintele Proclu	46

NE VORBEȘTE PĂRINTELE PROCLU

Despre începutul vieții de mănăstire	61
Despre ascultare	75
Despre duhovnic și spovedanie	88
Despre Părintele Cleopa și Părintele Paisie	101
Despre războiul duhovnicesc	113
Despre grăirea de rău, judecata altora și	
contraziceri	124
Despre netulburare	132
Despre mânie	140
Despre dușmănie	147
Despre răbdarea ocărilor	150
Despre iertare	159
Despre nevoință	160
Despre somn	166

Despre sminteli	178
Despre ispite și înșelare	182
Despre plâns, lacrimi și pocăință	202
Despre slavă deșartă și mândrie	210
Despre smerenie	213
Despre liniște și viața de pustie	219
Despre rugăciune	231
Despre lucrarea Duhului Sfânt	239
Despre daruri și bucurii duhovnicești	255
Întrebări și răspunsuri	268

Pentru comenzi:

Editura Mănăstirea Sihăstria

Com. Vânători, jud. Neamț, Cod 617500

Tel./fax. 0233.251894

recomanda aceasta, știind că nu erau pregătiți și nu puteau face față luptelor și ispitelor vieții din singurătate. Unora le vorbea despre experiențe înalte de rugăciune, altora le amintea despre patimi de rând de care trebuiau să se izbăvească pentru a putea progresa și a ieși din fundăturile în care intraseră. Unuia îi spunea: „cea mai mare nenorocire e când se biruie cineva de judecată”, altuia: „cea mai mare răutate de pe fața pământului este invidia”, unui al treilea îi atrăgea atenția: „cea mai mare nenorocire este părerea că ești mai bun ca altul”, pe când pe unul mai delăsător îl îndemna la nevoință, zicându-i: „Cea mai mare nenorocire e când diavolul spune: «Lasă, te vei pocăi la bătrânețe»”. Pentru fiecare în parte avea cuvântul cel mai potrivit și îi arăta patima principală cu care trebuia să se lupte.

Cititorul trebuie să aleagă cu discernământ ce îi este de folos din povețele din această carte, știind că ele provin de la un pustnic cu viață înaltă, care în mod normal arareori se hotărăște să vorbească despre experiențele sale, dar care, în cazul de față, nu a putut refuza, din dragoste pentru cei care îl căutau, să le arate adevărata cale a mântuirii.

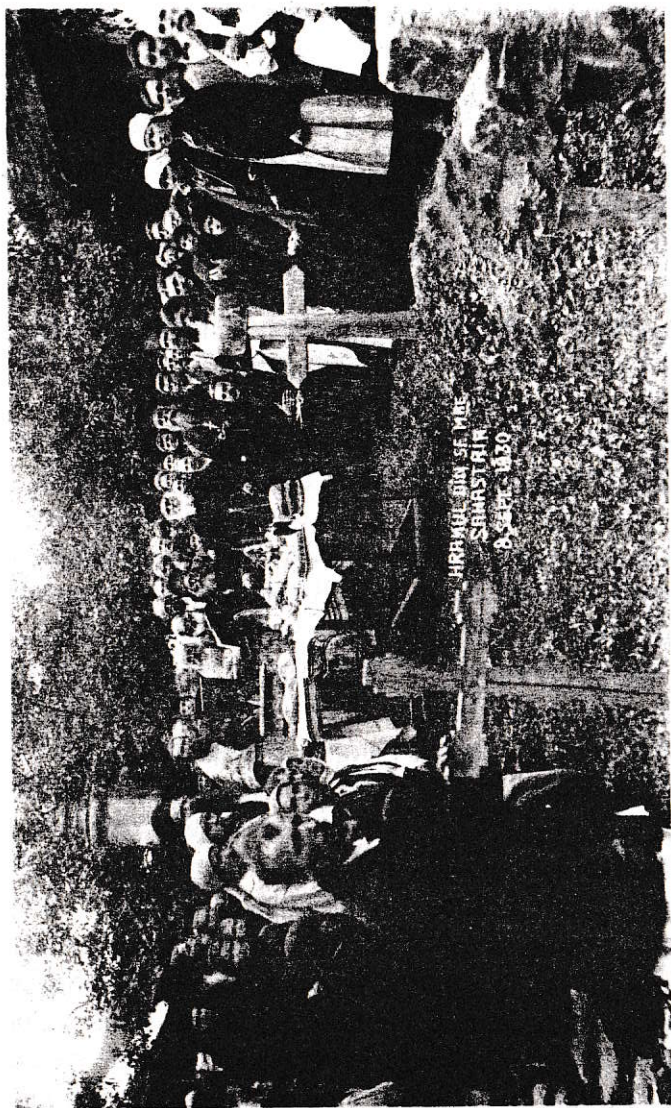
Mulțumim celor ce ne-au ajutat cu materiale pentru realizarea acestei cărți și nădăjduim că sfaturile Părintelui Proclu vor găsi ecoul convenit în inimile cititorilor și îi vor conduce spre bucuriile duhovnicești pe care el le-a trăit, și spre lăcașurile cerești despre care a dat mărturie.

Editura

FRAGMENTE DIN VIAȚA PĂRINTELUI PROCLU

Părintele Proclu s-a născut în ziua de 13 noiembrie 1928, la praznicul Sfântului Ioan Gură de Aur, în localitatea Mitocu Bălan din județul Neamț, în familia bunilor creștini Ioan și Ana Nicău, care au avut 11 copii: patru băieți și șapte fete. Din botez s-a numit Gheorghe și a crescut cu multă evlavie față de cele sfinte. Localitatea natală, Mitocu Bălan, era înconjurată de mai multe mănăstiri și schituri aflate la doar două-trei ore de mers – Sihăstria, Sihla, Agapia, Văratec, Secu, Horaița – iar în pădurile din împrejurimi viețuiau, după cum mărturisea și Părintele Cleopa, zeci de pustnici și pustnice cu viață înaltă, pe care micul Gheorghe a avut adeseori ocazia să-i întâlnească.

Tatăl lui, Ioan Nicău, lucra ca pădurar și ajuta mult monahii din zonă. În plus, toată familia era apropiată de Sihăstria, unde tatăl se mărturisea la Egumenul Ioanichie Moroi, duhovnicul majorității pustnicilor din preajmă. Adesea în casa familiei Nicău poposeau părinți care veneau să slujească în biserica satului atunci când aceasta era lipsită de preot, astfel încât copilul Gheorghe s-a atașat de aceștia și a îndrăgit din toată inima viața monahală. De altfel, vocația călugărească a fost așa de mare în familia sa, încât cei mai mulți dintre frații și surorile lui nu s-au căsătorit, ci au dus o viață de liniște și de rugăciune fie în mănăstire, fie în lume.

8 septembrie 1930 – Hram la Sihăstria. În centru Părintele Ioanichie Moroi, egumenul Sihăstriei, episcopul Nicodim Munteanu, starețul Mănăstirii Neamț și viitor patriarh al României. În prim plan în partea stângă, în genunchi, cu mâna pe cruce, Ioan Nicău, tatăl Părintelui Proclu.

Astfel Părintele Proclu s-a învățat încă de mic cu cele ale credinței, cu postul, cu metaniile, cu slujbele, și visa ca într-o zi să devină și el pustnic și să-I închine lui Dumnezeu toată viața sa. Încă de la o vârstă fragedă a putut să vadă și puterea rugăciunii. Tatăl său avea niște stupi din rodul cărora își hrănea familia numeroasă. Odată albinele au plecat fără să se mai întoarcă. Îndată tatăl a mers la Părintele Ioanichie Moroi și l-a întrebat ce să facă pentru a găsi albinele, iar acesta l-a sfătuit să se roage și să postească dimpreună cu cei mici ai familiei, a căror rugăciune nevinovată este mai bine primită la Dumnezeu. Dintre toți copiii, Gheorghe a luat foarte în serios acest îndemn al duhovnicului tatălui său și s-a rugat îndelung cu post ca Dumnezeu să descopere unde sunt albinele pierdute. După un timp, a avut un vis în care i s-a arătat exact locul din pădure unde erau albinele, spre marea bucurie a celor din familie, care s-au izbăvit de pagubă.

În anul 1940 un mare necaz a lovit familia Nicău, căci tatăl Ioan a plecat la Domnul după un accident petrecut în pădure, acolo unde lucra. Dintr-o dată mama a rămas singură cu unsprezece copii de crescut. Nu după mult timp a început și războiul cu lipsurile lui, iar Gheorghe a fost nevoit să muncească încă de mic pe la oamenii din sat și pe unde găsea de lucru. Însă gândul îi era mereu la mănăstire și în cele din urmă n-a mai putut răbda și a plecat pe ascuns de acasă. Mai târziu el povestea: „Eu, când m-am dus la mănăstire, nu i-am spus mamei și nici surorilor mele, că nu mă lăsau. Eu am iubit foarte mult liniștea, dar m-am întâlnit cu niște pustnici și au zis așa: «Ca să stai liniștit, nu vei putea până ce n-ai să stai și într-o viață de obște măcar trei-patru ani, că

acolo înveți o școală duhovnicească. Acolo unul te ocărăște, altul te laudă, unul într-un fel, altul într-alt fel. Acolo te-nveți a ierta, dar în lume nu te-nveți a ierta»”.

MĂNĂSTIREA SIHĂSTRIA

Părintele Proclu a intrat în obștea Mănăstirii Sihăstria în toamna anului 1948. Părintele Cleopa, starețul de atunci, era plecat la pustie încă din primăvară, fiind avertizat că este în primejdie să fie arestat de autoritățile comuniste, așa încât cel care l-a primit pe tânărul Gheorghe Nicău a fost Ieroschimonahul Macarie Antonesei⁶, un părinte deosebit de la care noul venit a învățat abecedarul vieții monahale. Părintele Proclu își aducea aminte astfel de primii săi pași în viața de obște:

„Întâi am mers în Mănăstirea Sihăstria. Era după foametea aceea mare. Erau veniți rușii în țară. Când auzeam de vreo sărbătoare mare, bucuria mea, mă duceam la mănăstire la biserică. Și părinții mă întrebau:

⁶ Ieroschimonahul Macarie Antonesei s-a născut la 21 august 1914, în localitatea Grămești, județul Dorohoi (azi în județul Suceava). A fost călugărit la 20 ianuarie 1942 în Mănăstirea Gorovei, aflată aproape de comuna natală. În anul 1945 a intrat în obștea Schitului Sihăstria, în vremea egumeniei Părintelui Cleopa. La 8 septembrie 1946, de hramul schitului, a fost hirotonit ierodiacon, iar la 8 septembrie 1947 ieromonah. După această dată primește ascultarea de duhovnic al obștii, îndrumând în această calitate primii pași în viața monahală ai mai multor părinți de seamă, printre care Părintele Proclu Nicău și Părintele Ioanichie Bălan.

Odată Părintele Macarie a petrecut perioada Postului Mare în pădure, dar se pare că locul bordeiului în care s-a nevoit a fost ales nepotrivit (vezi *Ne vorbește Părintele Cleopa*, vol. 19, pag. 137), el s-a îmbolnăvit de plămâni și, în urma unei suferințe mai îndelungate, a plecat la Domnul la 7 iunie 1952, în vârstă de numai 38 de ani, spre regretul întregii obști a Sihăstriei.

«Ți-e drag să vii la mănăstire?». Eu am zis: «Da». Eram mititel. Ei mă tot întrebau, dar ca să dorm pe acolo pe la ei nu mă luau, se temeau. Și era acolo un duhovnic, Macarie, care a murit, un părinte foarte nevoitor. El ce a făcut? A văzut că nu mă ia nimeni, eu stăteam pe cerdac, pe la biserică, și când a văzut așa, fiind cu mare frică de Dumnezeu, a zis către un frate: «De ce nu-l iei pe fratele Gheorghe să doarmă la frăția ta? Uite, vine noaptea, n-are pe unde dormi». Fratele i-a zis: «Nu, că are purici». Că aveam un păr încâlcit în cap, fiindcă pe atunci erau purici mulți, și n-a vrut să mă ia.

*Părintele Macarie Antonesei,
pe vremea când era frate la Mănăstirea Gorovei*

Duhovnicul a văzut că nu mă ia nimeni, m-a dus în chilie la el. El era schimnic. A făcut cu mine rugăciunea de seară și paraclisul, iar restul de rugăciuni le-a făcut singur și pe mine m-a culcat. M-a învelit cu un cojoc într-un colț, că avea numai un pătisor. După aceea am descoperit eu că avea sicriu în pat, că el n-a vrut să descopere. Și cum m-a culcat el în colțul acela, a socotit că m-a învelit pe cap și că nu văd, și s-a pus să facă metanii, că era schimnic. Că schimnicul trebuie să facă

în timpul nopții metanii și închinăciuni. Iar eu n-am putut dormi și am văzut ce face. Pe urmă a stat oleacă pe un scaun așa, iar apoi a zis: «Frate Gheorghe, scoală, hai la Utrenie!». M-am dus cu el la Utrenie, am stat la biserică toată slujba și pe urmă iar am venit. Iar a făcut unele rugăciuni cu mine și pe urmă a zis: «Gata, să mă culc!». Și după ce m-a culcat, el a făcut socoteala că nu vād, s-a pus pe metanii și metanii și pe urmă iar închinăciuni și metanii, și pe urmă, când aproape să mă fure somnul, a început a plânge. Și a început a suspina, nu plângea tare, numai suspina așa. Atunci mi-a sărit somnul. Și poate o fi dormit vreo oră, dar nu pe pat, pe un scaun acolo într-un colț, că era întuneric, eu n-am văzut, așa am simțit că n-a dormit pe pat. O fi stat vreo oră și numai vine un părinte și zice: «Părinte Macarie, hai la Sfântul Maslu!». Adică el, fiind duhovnic, trebuia să vină să facă Sfântul Maslu. Și s-a sculat și s-a dus la Sfântul Maslu și eu am rămas acolo în chilie. Atunci am văzut lucrarea călugărilor, cum se roagă noaptea».

Cu rânduiala lui Dumnezeu, tânărul Gheorghe a încăput pe mâini bune la intrarea sa în mănăstire, căci Ieroschimonahul Macarie era un părinte nevoitor și duhovnicesc. Deși numele acestuia este acum aproape uitat, el a avut un rol de seamă în ridicarea obștii de la Sihăstria. Însuși Părintele Paisie Olaru scria elogios în amintirile sale despre Părintele Macarie: „Era preot și duhovnic iscusit. Foarte liniștit era, cuvios și smerit. Măcar că era tânăr, că încă nu avea nici 40 de ani, dar întrecea cu priceperea sa pe cei ce îmbătrâniseră în duhovnicie... Niciodată nu lăsa să iasă cineva din chilia lui tulburat. Îl lua cu vorba, îl mai îndemna ca «să mai răbdăm o țărăcuță», așa era vorba lui de mângâiere.

Mergea la vreun frate tulburat că a fost nedreptățit sau a fost ocărât, iar el cu zâmbetul pe buze zicea: «Nu te tulbura, că părintele a glumit; nu din răutate, ci poate te-a pus la încercare. Fii pe pace, du-te și cere-i iertare». Așa știa el a liniști frații!»⁷.

De la acest duhovnic sporit a învățat Părintele Proclu cum să biruiască primele ispite în viața de obște. El povestea:

„La început n-aveam o chilie a mea. Erau puține chilii, că a ars mănăstirea. Erau frați mulți, am stat 6-7 în chilie. Aveam pace dacă nu mă arătam că eu cunosc ceva și ascultam de ei. Fii om de pace oriunde ai fi!

Odată, tot Părintele Macarie m-a văzut că m-am luat cu niște frați la joacă. Că eu n-am fost chiar serios, am fost cam glumeț. Și Părintele Macarie m-a văzut și a zis: «Frate Gheorghe, vino oleacă încoace ca să-ți spun ceva!». Pe ceilalți nu i-a ocărât. A zis așa: «Vai de mine! Să știi asta – și a găsit el într-o carte și mi-a arătat acolo, ca să citesc eu – că uite aici ce spune: Că frații când se iau la joacă Duhul Sfânt îi lasă în părăsire. Că noi aici am venit în mănăstire să trăim într-o viață de pocăință, să plângem, nu trebuie să ne distrăm, ci să plângem că am supărat pe Dumnezeu». Pe urmă, când vedeam frații că se joacă, mă retrăgeam de la ei. Dar lor nu le-a zis nimic Părintele Macarie, cred că ei se mărturiseau la alți duhovnici.

Deci el avea grijă de mine și totodată îmi spunea: «Când mănânci, unde ți-e mintea? Nu zici rugăciune? Nu ascuți cuvântul de folos? Când spune preotul predica ori la priveghere ce zici în minte?». Și mă învăța să zic

⁷ Ieroschim. Paisie Olaru, *Dă-le, Doamne, un colțișor de rail*, ed. a II-a, Editura Doxologia, Iași, 2010, p. 88.